

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 4. novembra 1898.

Politiški oddelek.

Zopet ljubljanska realka.

O nobenem šolskem zavodu se doslej na Slovenskem še ni pisalo toliko, kakor o ljubljanski realki. Že petindvajset let se razpravlja o njej v slovenskih listih, a dasi so se razkrile v tej dobi že jako čudne, da ne rečemo nečuvene stvari, ostalo je vse pri starem.

Slovenci imamo glede ljubljanske realke umljivo in naravno željo, naj se v jezikovnem oziru tako uredi, da bode služila interesom cele dežele in vsega slovenskega naroda. Sedaj pa v tem oziru ni preskrbljeno, dasi prispevata dežela in mesto ljubljansko k vzdrževanju tega zavoda vsako leto prav znatne svote in dasi spada na realke nanašajoče se zakonodajstvo v kompetenco deželnih zborov.

Kranjski deželni zbor je pač že večkrat storil svojo dolžnost in se oglasil z zahtevo, naj se ljubljanska realka v jezikovnem oziru preuredi, a našel je pri vladi gluha ušesa, dočim zakonski načrt, katerega je svoj čas sklenil, ni dobil cesarjeve sankcije. Letos pride — vsaj upamo — stvar zopet pred dež. zbor. Dotični zakonski načrt predloži dež. odbor v prihodnjem zasedanju in zdaj je upati, da dobi najvišjo sankcijo.

Saj pa je tudi že skrajni čas, da se razmere preurede. Na vseh koncih in krajih primankuje tehnikov. Pri vladi je izpraznjena cela vrsta tehniških mest, dežela in mesto ljubljansko nimata močij, a dobro plačane privatne tehnične službe so vse v rokah tujcev. In ni čuda, da je tako, saj je ljubljanska realka slovenskemu prebivalstvu zaprta in se stori vse, da jo obiskuje kar mogoče malo slovenskih dijakov.

A ne samo, da se slovenski mladini v slovenski naši deželi otežuje vstop v realko s tem, da je ves pouk koj od prvega dneva nemški, dočim mladina nemškega jezika ni zmožna. Tudi germanizuje se mladina na tem

zavodu tako nasilno, da se je sploh čuditi, ako pride iz zavoda še kak zaveden Slovenec. Večina profesorjev je nemške narodnosti in vpljiva v nemškem smislu na slovenske dijake tako, da je že marsikateri dijak, ki je vstopil kot Slovenec, zapustil realko kot anražiran German.

Temu se mora v okom priti in dolžnost deželnega zbora kranjskega in mesta ljubljanskega je, da porabita vsa sredstva, da se to doseže.

Potrebno pa to ni le iz narodnega in praktičnega stališča, je to tudi iz družih ozirov.

Na ljubljanski realki je zavladal poguben duh, duh najradikalnešega nemškega nacionizma. Tega duha so navdani nemški profesorji tako, da so se predrznili odreči slovenskemu narodu vsako pravico do ljubljanske realke ter jo proglasil za nedotakljivo „nemško posest.“

Kake vrste duha navdaja profesorje, se vidi na dijakih. Dijakovo mišljenje je odsev profesorjevega mišljenja. Tako je povsod, a na ljubljanski realki še v večji meri nego kjerkoli drugod, ker profesorji skušajo dijakom vcepiti nemški nacionizem z vsemi sredstvi. Vsa predavanja, zlasti zgodovinska predavanja profesorja dr. Binderja, so prešinjena nemškonacionalnega duha, povrh pa profesorji kolikor toliko občujejo z dijaki tudi zunaj šole.

Dijaštvo ne prikriva zadnjih tendenc tega mišljenja. Dijaki ljubljanske realke so Šhönererjanci v pravem smislu te besede. Znano je, da so imeli dlje časa skrivne sestanke, katere imajo morda še sedaj in na katerih so se navduševali za Bismarcka in za veliko Germanijo. To je trajalo več let. Vršile so se sicer različne preiskave, a vse te preiskave so bile ta — nesrečno uprizorjene, da niso imele nobenega uspeha.

Časih seveda se kaj zgodi, česar nikakor ni možno potlačiti, a še tedaj se vname navadno hud boj, predno zmaga pravica.

Tako so pred kratkim nekateri nemško nacionálni dijaki priredili na javnem prostoru pangermansko demonstracijo, vsled katere je morala intervenirati policija. Ta

veliki škandal se ni mogel prikriti in je bilo vsed tega nekaj dijakov, menda pet, izključenih iz realke, a — če smo prav obveščeni — šele po ostrih kontroverzah, ker so nemškonacionalni profesorji nasprotovali izključenju.

Tako, kakor v nas, je tudi drugod. V Celovcu sta bila te dni izključena dva dijaka radi žaljenja Veličanstva, v Ljubljani istih pet dijakov radi pangermanske demonstracije. To govori jasno. Teh prežalostnih pojavov je kriv duh, kateri vlada na zavodih, duh nemškega nacionalizma, čegar razširjevalce je iskati mej profesorji.

Ako je vladi ta duh všeč na nemških zavodih, nas to nič ne briga, ali na zavodih, kateri se namenjeni tudi Slovencem ali celo v prvi vrsti Slovencem, kakor ljubljanska realka, tega duha ne smemo trpeti, ampak zadržati moramo vse sile in porabiti ves svoj uplv, da ga zatremo. Zategadelj bo pri sklepanju o realčnem zakonu dolžnost dež. zbora, da ne zagotovi samo slovenske paralelke na ljubljanski realki, ampak da tudi zagotovi, da bo na realki vladal drug duh, kar se more zgoditi na ta način, da se določi v realčnem zakonu, da mora ravnatelj znati slovenski.

Kar se tiče nemškonacionalnih profesorjev je pa zadnji čas, da se že ganejo državni poslanci.

Politični pregled.

Državni zbor. — Poslanska zbornica zdaj ves teden ni imela seje. V seji 25. oktobra je dokončala razpravo o budgetnem provizoriju za prvo polovico t. l. in sicer sta govorila generalni govornik contra Hofman-Wellenhof in generalni govornik pro dr. Herold. V isti seji je ministerski predsednik odgovoril na interpelacijo glede kuge, kateri odgovor je dal povod dolgi in živahni razpravi v naslednji seji. Danes, v petek, ima zbornica zopet sejo.

Vlada in desnica. — Razmerje mej vlado in desnico še vedno ni utrjeno. S Poljaki, s Slovenci, s Hrvati, z Malorusi in z nemško katoliško ljudsko stranko je vlada na čistem, ni pa še na čistem s Čehi. Ti so druge stranke poprej rotili na vse možne načine, naj ostanejo na strani vlade in naj nikar preveč ne zahtevajo, sedaj pa so sami najbolj sitni in stavljajo silne zahteve ter kažejo, da se ne udajo. Dokaz tega glasovanja o nagodbi, od katerega so se Čehi nalašč absutirali.

Razdvojena obstrukcija. — Nemške opozicijske stranke so se bile združile na skupno postopanje proti vladi. Ta skupnost se je razbila in nemške stranke so se zopet ločile. Uzrok temu je dalo postopanje veleposestnikov, ki so v nagodbenem odseku v družbi z Lahi in Mauthnerjeveci pripomogli desnici do večine. Ako bi bili oni glasovali proti nagodbi, bi ta ne bila prešla v specialno razpravo. Ti opozicijski so vladi na ta način izkazali veliko uslugo, a nemški nacionalci, ki so bili z novo taktiko že ves čas nezadovoljni, so se slastno oprijeli te prilike in razdrli skupno organizacijo nemških obstrukcijskih strank. Odslej hodile bodo nemške stranke vsaka svojo pot, a vse kaže, da se nacionalci zopet oklenejo hrupne opozicije.

Za novo večino. — Krščanski socialisti so začeli boj proti nemški katoliški ljudski stran in vse kaže, da ne brez uspeha. Krščanski socialisti so dobili na svojo stran mnogo duhovnikov. Položaj nemške katoliške ljudske stranke je vsled tega jako težaven in kdo ve, če je intransigentni elementi na posled ne iztisnejo iz desnice.

Ogerska. — Madjari se poganjajo za uvedanje madjarskega bogoslužja za unijatske Madjare. Teh unijatskih Madjarov, ki so vsi pomadjarjeni Rumuni in Malorusi, ni veliko. Komaj je madjarska vlada dobila zagotovilo, da s svojo zahtevno zmaga, takoj je storila korake, da vtihotapi madjarščino v vse unijatske cerkve na Ogerskem. V unijatski cerkvi se ravna jezik po narodnosti vernikov; kjer so verniki Rumuni, je cerkveni jezik rumunščina, kjer so Malorusi je staroslovenščina. Madjarska vlada je ukazala, da v prihodnje v matrike ni več upisovati narodnosti otrok, ker misli, da čim izgine izkaz o narodnosti, bo lahko s pomočjo pomadjarjenih unijatskih duhovnikov urinila v vse cerkve madjarščino. — Ogerski državni zbor še vedno ni mogel priti do dela, ker nadaljuje opozicija z obstrukcijo, vsled česar je vlada že v strahu, kaj da bo nagodbo.

Kreta. — Evropski admirali so turškemu guvernerju naznanili, da mora prenehati turška uprava na Kreti dne 4. novembra. Bržčas se to še ne zgodi. Kakor je Turčija obljubila, da umakne svojo vojsko s Krete, pa tega še vedno ni storila, tako bo tudi glede uprave postopala po stari svoji taktiki, toliko laglje, ker se evropske velesile še vedno niso zjediniše glede prihodnjega guvernerja. Ruski minister zunanjih del je te dni prav v tej zadevi posredoval v Parizu in na Dunaju v prid grškega princa Jurija, in, kakor se poroča, z uspehom.

Pruska. — Volitve v deželni zbor pruski so končale z uspehom konservativnih strank. Socijalni demokratje niso postavili svojih kandidatov, ter so se njih volilci pridružili raznim liberalnim strankam, katere pa vzlic skupnemu postopanju niso mogli preprečiti konservativne večine v dež. zboru.

Francija. — Skoro teden dnij je trajala ministerska kriza. Na Brissonovo mesto je stopil oportunist Dupuy, kateri je bil že večkrat ministerski predsednik. Sestavil je oportunistično ministerstvo. Vojni portfelj je prevzel stari Freycinet. Nova vlada se bo morala naslanjati na oportuniste in na monarhiste in bo torej samo druga izdaja Mélinevega ministerstva. Porodila se je ta vlada v jako kritičnem trenutku. Kasacijski dvor je namreč znano Dreyfussovo zadevo postavil v nov stadij. Po večdnevni razpravi je sklenil, naj se izvrši dopolnilna preiskava. Za to preiskavo je treba tistih tajnih dokumentov, katere hrani generalni štab in katerih neče dati iz rok, iz česar se sklepa, da bi ti tajni dokumenti mogli silno kompromitirati sam generalni štab. Položaj je vsled tega jako kritičen in vseobčno se meni, da stojimo na predvečer važnih in dalekosežnih dogodb.

Angleška. — Razpor mej Angleško in mej Francijo zaradi Fašode ob zgornjem Nilu se je poostril. Francoski major Marchand je poslal svoje poročilo v Pariz in na podlagi tega so se začela diplomatska posvetovanja in pogajanja, ki so pa imela samo ta uspeh, da je Angleška mobitizirala jeden del svojega brodovja. Sodi se, da hoče na ta način le demonstrirati in pritiskati na Francijo, da vzlic temu je pride do vojne.

Obrtnija.

Kaj provzroči krojaču največ škode in kako se je ubrani?

(Spisal M. Kunc.)

Geslo: Krojač, postani trd!

Da je izguba pri krojaču podedovana nesreča ali rakrana tega obrta, to se je že davno spoznalo in pripoznalo. Resnica je, da ga ni obrta, kateri bi moral hote ali nehote toliko riskirati, kakor krojaški obrt v